

Diana Pungeršič s

Tino
Popovič

Foto: Anadeja Smrekar

Pungeršič: Ker vsa razvejena kulturno-umetniško-izobraževalna dejavnost, o kateri se bova pogovarjali v nadaljevanju, nastaja (ne)posredno pod vašo taktirko, torej pod okriljem Zavoda Divja misel, bi vas za začetek vprašala, kdo je Tina Popovič. Kako bi se sami opredelili?

Popovič: Opredelitve, fiksacije so po navadi težavne,časne. Verjetno sem dobra opazovalka, malo je nujnosti in samoumevnosti, ki me držijo, vse ostalo je stvar sprotnih premislekov in odločitev. Če delaš s sposobnimi, odprtimi in hitrimi ljudmi, je takšno delovanje užitek, redko se zagozdiš. Zanimajo me ljudje, delovanje v kolektivih, povezovanja v skupnosti.

Če govoriva o delu, me zadnje desetletje opredeljuje snovanje javnih prostorov, začasnih in stalnih, posvečenih knjigam. Vodim Vodnikovo domačijo (Hišo branja, pisanja in pripovedovanja) in pisarno Ljubljane, Unescovega mesta literature, ki povezuje literarno skupnost v Ljubljani. Knjižnico pod krošnjami, ki v poletnih mesecih v javni prostor že več kot petnajst let prinaša organizirano branje pod drevesi, zadnja leta spremljam le napol. Vodenje je prevzela izjemna in vsestranska Gaja Naja Rojec. Na stvari, ki jih počnemo, in svoje sodelavke in sodelavce na zavodu Divja misel sem izjemno ponosna.

Pred dnevi, po zaključku spletnega sejma knjig, je pogovor nanesel na to, kako smo se, v delovnem smislu, znašli, kjer smo. Radovednost,

Tina Popovič

srečanja, naključja, improvizacija, natančnost in nekatere sposobnosti so me prinesle sem, kjer sem. Po koncu srednje šole sem kolebala med študijem arhitekture, oblikovanja na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje ter filozofije. Študirala in diplomirala sem iz slednje, delovala pa, že v času študija, v kar nekaj kolektivih. Verjetno me definira tudi to, da zadnjih dvajset let živim in delam v Ljubljani in sem mama, trenutno dvema najstnikoma.

Pungeršič: V vašem delovanju se pravzaprav kažeta obe omenjeni zanimanji; ljubezen do mišljenja in ljubezen do oblikovanja prostorov, le da so ti “zamišljeni”, a zato nič manj resnični ali potrebni. Prav gradnja teh novih miselnih prostorov pa se zdi v naši (majhni in ogroženi) družbi precej naporna naloga, če že ne tvegana. Slovenci se preveč divjih misli bojimo, hitro primemo v roke škarje za obrezovanje. Za vami so že res dolgoletne izkušnje delovanja v javnem prostoru in sodelovanja z najrazličnejšimi javnimi in zasebnimi zavodi, tudi s tujimi kulturnimi prostori. Ali opazite kakšne spremembe v odzivih na vaše sicer res premišljene pobude in kako bi sami primerjalno ocenili naš “Blatni dol”?

Popovič: Ne gre le za miselne prostore; fizični prostori, v katere umeščamo vsebine, in načini, kako so ti oblikovani in kako komunicirajo, pomembno

vplivajo na vsebine same, na njihovo snovanje ter na to, koga bodo pritegnile in v kolikšni meri. Upravljanje z javnim prostorom, kot je Vodnikova domačija, prinaša tudi stalen prepih, raznolike glasove, takšne in drugačne, in naša vloga in odgovornost je tudi, da izbiramo, postavljamo poudarke in podeljujemo pomene. Dobri uredniški izbori, naj bo to festival, knjižna zbirka, knjigarna ali literarna hiša, so pomembni. Za uredniškim delom je nekdo, ki na posameznem področju raziskuje, misli in izbira za nas. Z leti smo pridobili zaupanje tako splošne kot strokovne javnosti in številnih organizacij, domačih in tujih, s katerimi sodelujemo. In sodelovanja, če so dobra, po navadi vsem prinesejo veliko.

Načinov, na katere delujemo v svetu, pa je skoraj toliko kot ljudi. Z našim se skušamo po svojih močeh odzivati na potrebe, ki jih zaznamo v prostoru in času, ter snovati in ponuditi tisto, za kar presodimo, da je smiselno. Strokovno prihajamo z različnih področij, odprti smo za predloge, pobude od zunaj. Pridobili smo osnovno infrastrukturo za izvedbo vsebin in vse to nam omogoča, da se lahko relativno hitro odzivamo, sodelujemo. Koraki, poskusi, ki se jih lotevamo, čeprav majhni, pa nekaj prinesejo, tudi s ponovitvami in predvsem na dolgi rok.

Ob tem smo veseli odzivov, ki prihajajo na naše delo, tudi kritik. Izmenjevanje pogledov – tudi nasprotnih ali nezdržljivih – in razpravljanje sta bistvena za živost, sobivanje, razvoj, sta nekaj najpomembnejšega. Je pa res, da so zadnja leta zaradi različnih razlogov – tudi zaradi številnih novih kanalov, ki izražanje mnenj dopuščajo vsakomur, ter slabih in grobih zgledov številnih na položajih – na površje izstrelila mnogokaj, kar je sicer obstajalo že prej, a je, tudi zaradi tihega družbenega konsenza, ostalo zadržano, ni vstopilo v javni prostor. Brezsramnost, žaljivost, tudi polpismenost, s katerimi prihajamo v stik zdaj, so zagotovo spremembe, na katere se nočemo navaditi.

Pungeršič: Potencial Vodnikove domačije, ki jo upravljate od leta 2015, zdaj torej že v drugem mandatu, ste več kot očitno znali prepoznati in ga tudi napolniti. Omenili ste subjekte, s katerimi sodelujete, pravzaprav so vsi ti na neki način tudi našli oziroma ustvarili svoj kotiček na domačiji, ki je dandanes ne le prireditveni prostor, temveč tudi knjigarna, igralnica/ustvarjalnica, pisarna za besedne ustvarjalce, festivalni prostor, galerija, idejni inkubator ... Za nami je koronsko leto, ki je vrata vaše Hiše dobesedno čez noč zaprlo, a to nikakor ni zadušilo vašega delovanja. Hitro so se odprla druga spletna vrata in okna. Kako ste sami doživljali ta prehod?

Popovič: Delo v kolektivu je pri vsakem od nas tudi v tem zadnjem letu igralo pomembno vlogo. Nekako smo drug drugega spodbujali in vseskozi delovali, kot se je le dalo. Sodelavke in sodelavci imajo na posameznih področjih svoje vizije in načrte, te vseskozi prepletamo in iščemo dolgoročno možnost za njihov razvoj, sama skrbim še, da se to, kar počnemo, sestavlja v smiselno celoto. Program za otroke, naj bo to družinsko preživet čas s knjigami ali ponudba, ki lahko navduši šolski razred, ki s knjigami pri nas preživi kulturni dan, vse to je bilo treba razviti, korak za korakom, v skladu z možnostmi. Na začetku je bila le ideja, in če je ne bi zagrabila Špela Frlic skupaj s Katjo Preša, se ne bi razmahnila v tolikšni meri in ne bi živela na tak način. Enako galerijski program; najprej je bila le ideja o prostoru, ki se posveča ilustraciji, o prepletu podobe in besedila, zdaj je to galerija, vpisana na zemljevid mestnih galerij, prostor, kjer ne le da potekajo številne odmevne razstave s področja ilustracije, temveč tudi pomembno povezuje področje in ustvarjalce ter se sestavlja v center za ilustracijo. Program vodi izjemno sposobna Maša P. Žmitek.

Odkar upravljamo domačijo, tukaj nastajajo tudi vsebine, ki jih prej v mestu ni bilo, pri tem veliko poslušamo, se med seboj usmerjamo in razpravljamo, tudi o dilemah, zmožnostih in omejitvah. Te so naša stalnica. Omejitev in improvizacije smo skratka vajeni, in ko smo se lani znašli v karanteni, smo prek zaslonov veliko debatirali, kaj od načrtovanega je smiselno prenesti na splet ter kako in kaj bi bilo dobro na novo ustvariti v novih pogojih delovanja. Nekaj časa so nas, jasno, prevevali dvomi, ali ima vse skupaj sploh kak smisel, potem pa smo se strinjali, da nas delovanje v novih razmerah zanima, če bo na sporedu le tisto, za kar bomo presodili, da lahko dobro deluje na spletu in da bo tudi v tehničnem smislu dobro izvedeno. Ohranitev nekaterih standardov, tudi v nemogočih pogojih, je nujna in videasti in animatorji, s katerimi smo že prej veliko sodelovali, so kar naenkrat postali nepogrešljivi del naše ekipe.

Kar nekaj reči smo preizkusili v tem letu in marsikatera se je izkazala tudi kot dobra dopolnitev siceršnjim živim dogodkom. Še bolj se zavedamo, da z vsebinami, ki jih pripravljamo v Šiški, dosežemo relativno majhen del publike in da je nekatere, četudi na spletu, vredno deliti širše, in to bomo skušali ohraniti. Maša, ki vodi galerijo, je prva pri nas preizkusila postavitve razstav v 3D-virtualni prostor, kar je bil podvig in zanimiva izkušnja, po letu dni, ko smo vsi čakali na čas, ko bomo spet lahko razstavljali in vabili v fizični prostor, pa ne več. Je pa to morda način, na katerega je mogoče razstave arhivirati.

Čas brez dogodkov v živo nam je še bolj pokazal tudi, koliko časa in sredstev na domačiji posvetimo pripravi in izvedbi dogodkov. Poleg vsebinske zasnovne in komunikacije z gosti tudi pripravi prizorišča, komunikaciji s hostesami, tehniki, mediji, pogostitvami in našo, sicer bistveno vlogo gostitelja, pogosto pozno v noč. To ni kar tako in pri nas za to najbolje skrbi Irena Plešivčnik. Ko dogodkov v živo ni bilo, smo se lahko posvetili tudi rečem, za katere sicer ne najdemo časa in sredstev. Končno bomo dobili spletno stran, kot skrbniki Vodnikove dediščine smo uspeli ustvariti nekaj video vsebin, ki jih lahko v prihodnje uporabimo ob obiskih skupin ali programih za šole, Špela Frlic se je posvetila Pripovedovalskemu studiu, ki razvija orodja, s pomočjo katerih lahko otroke na zanimiv način pritegnemo k pripovedovanju. Knjigarna domačije se je razmahnila in še bolj profilirala ter se povezala z dogodki, za kar je zaslužna Pia Prezelj, ki se je naši ekipi pridružila lani poleti. Ja, veliko se je zgodilo tudi v letu, ko se ni dogajalo veliko.

S sodelavci pisarne Ljubljane, Unescovega mesta literature, ki ima tudi svoj prostor na domačiji, iščemo smiselne načine povezovanja in podpiranja literature v mestu. Sodelujemo na vse strani, s festivali, mediji, organizacijami, združenji in v času karantene, ko so založniki, sploh majhni, ki jih je največ, poročali, da so v stiski in da je treba iskati nove poti do bralcev in promoviranja kupovanja knjig, smo praktično čez noč pripravili prvi spletni sejem knjig, ki so mu nato sledili še drugi, na zraku; in v času, ko se pogovarjava, se je ravno končal drugi spletni sejem knjig, Sejem s kavča, na katerem je letos več kot 50 založnikov skupaj ponujalo več kot 500 knjig, vse na enotni spletni strani s skupno košarico. Šlo je za pilotni projekt, preizkusili smo tudi skupno distribucijsko mesto, uspešno, in domačijo smo za teden dni spremenili v majhno tovarno knjig, kjer smo sprejemali naročila, zavijali knjige ter jih predajali in pošiljali na vse konce in kraje. 1.700 knjig smo prodali v štirih dneh, ni slabo.

Pungeršič: Jedro, iz katerega izpeljujete vse svoje dogodke, je knjiga oziroma literatura, pri čemer pa dajete prostor predvsem “deficitarnim” vsebinam. Kako prepoznavate (miselni, kulturni, vsebinski) primanjkljaj? Kateri so vaši kriteriji?

Popovič: Že začetek pred začetkom, ko sva s Katjo Preša pripravili prijavo na razpis za upravljanje domačije, je bil turbulentno zanimiv. Časa ni bilo dosti in razmišljali sva, katere vsebine bi lahko živele na domačiji in vzporedno s svojimi zanimanji in poznanstvi tudi o vsebinah, ki v mestu niso imele stalnega prostora in bi se v Šiški lahko razmahnile, zaživele.

Precej tega, kar danes na domačiji počnemo, je bilo zapisanega že v tistem dokumentu, snovanje pa je potekalo tudi z mislijo na prostorske pogoje. Ena od sob domačije se je recimo takoj prikazala kot soba za pisanje. In vrt z velikimi starimi kostanji za idealno poletno prizorišče.

Na oblikovanje programa seveda vplivajo naše osebne preference, zanimanja, občutek, tudi za ljudi, margino, to je osnova, naši kriteriji pa so relativno visoko postavljeni, ne glede na pogoje, tako na vsebinski kot izvedbeni ravni. In potem je tukaj še način delovanja; nam je blizu osebni pristop, odprtost, smo radovedni in poslušamo veliko tega, kar pride na ušesa ali potrka na vrata. In veliko se pogovarjamo. Vsak torek imamo kolegij, ki se redko hitro konča.

Pungeršič: Odraslo publiko denimo naslavljate z več pogovornimi cikli – izpostavlja lahko serijo dogodkov Palestina v besedi, ki jo kurira Kristina Božič, cikel O afriški literaturi, ki ga vodi Aleksandra Gačić, ali pa cikel Ispeci pa reci, v katerem spoznavamo najrazličnejše ustvarjalce s področja nekdanje Jugoslavije in ga pripravlja Maida Džinić Poljak. Kako ste spletili vaše sodelovanje?

Popovič: Odprli smo vrata, poslušali in izrazili zanimanje. Gre za literature in zgodbe in prostore, o katerih se premalo govori, pogovarja. Najprej je na vrata domačije potrkala Aleksandra Gačić in skupaj smo zasnovali serijo dogodkov o literaturi Afrike, Maida Džinić Poljak pa je prišla na obisk s svojim občutkom, da po skoraj tridesetih letih bivanja v Sloveniji, kamor je prišla kot begunka, v prostoru ni pustila tega, kar bi si želela. Njena želja je bila že takrat odpreti bosansko-hercegovski kulturni center in hitro smo se strinjali, da na domačiji lahko skupaj zasnujemo serijo pogovorov, v katerih bomo predstavili avtorice in avtorje s področja nekdanje Jugoslavije. Premalo se povezujemo, tudi ta prostor, bližnji, je pogosto oddaljen in izjemno zanimiv, pa tudi povezan z vlogo Vodnikove domačije v devetdesetih, ko je z glasbenimi, literarnimi, slikarskimi delavnicami pomembno podpirala otroke beguncev in mlade, jim nudila ustvarjalni prostor. Med njimi sta bila tudi Maida Džinić, ki je takrat v Šiški s kolegi zasnovala bend, pa Ahmed Burić, ki ga danes gostimo kot pesnika, pisatelja, novinarja, med mentorji sta bila takrat tudi Josip Osti in Vlado Kreslin, v KUD France Prešeren z gledališko skupino Draga Potočnjak. Številni posamezniki so se v devetdesetih, ko je sistem zatajil, angažirali in po svojih močeh pomagali vsaj približno dostojno preživeti številnim, ki so tukaj našli zatočišče pred vojno. Te zgodbe so malo znane, tudi v arhivih jih ne boste našli. Prihodnje

leto bo trideset let, odkar so številni v begu pred vojno iz Bosne prišli v Ljubljano in nekaj jih bomo skušali predstaviti v različnih oblikah. Dolgoročno odpiranje določenih tem in povezovanje vsebin v vsebinske sklope, serije je smiselno in pripravljamo jih kar nekaj, poleg teh, ki jih omenjate, gostimo tudi serijo Znanstveno kazalo, ki nastaja v sodelovanju z znanstveno redakcijo RŠ. Palestina v besedah je naša najnovejša, pomembno je, da smo jo odprli, skupaj z Gibanjem za pravice Palestinecev in založbo /*cf. Knjige, ki jih predstavljamo v teh serijah, so hkrati kot zaključena kurirana celota na voljo tudi v knjigarni domačije.

Ne znam si predstavljati, da bi javni prostor lahko dobro deloval brez odzivov na glasove od zunaj, brez tega stalnega prepleta, ki je ena pomembnejših reči pri upravljanju. Tudi v tem je čar in lepota in živost domačije. Pomembno pa je pri tem tudi obdržati svojo smer, se ne izgubiti, imeti vizijo; ta pri nas obstaja od začetka, smo Hiša branja, pisanja in pripovedovanja.

Pungeršič: Da se živo odzivata tudi na potrebe v okolju, ki je hočeš nočeš čez noč postalo pretežno spletno in nas je preoblikovalo v nekakšne "zoombi-jeve", kaže dejstvo, da ste ravnokar razpisali malo šolo vodenja literarnih dogodkov. Ste tudi vi opazili, da nastopanje, tudi če gre zgolj za vodenje sestanka, terja določene veščine, ki jih kamera še toliko bolj razgali?

Popovič: O modulu različnih izobraževanj za avtorje in moderatorje (od odpiranja glasu do priprave dramaturškega loka predstavitve dela pred publiko) sem razmišljala že pred petimi leti, po dogodku, ki sem mu prisostvovala v Pritličju in na katerem so avtorji razpravljali tudi o nelagodju, ki ga čutijo ob tem, ko stopijo ali morajo stopiti na oder, kjer predstavljajo/berejo/razpravljajo o svojem delu. Pri nas ni veliko avtorjev, ki bi temu posvečali pozornost. Anja Golob je v tem smislu zagotovo ubrala povsem drug pristop in svoj nastop, predstavitev pesniške zbirke, izpilila do perfekcije. Ta načrt je skratka takrat ostal v predalu, pravkar pa smo odprli prvi del male šole moderiranja, s katero skušamo podpreti tiste, ki jih moderiranje literarnih dogodkov zanima in bi to lahko dobro počeli, pa ne. Zaradi pomanjkanja specifičnih znanj, ki se jih da usvojiti, ali zato, ker se na odru enostavno ne počutijo dovolj suvereno, k čemur se da pristopiti. Zanimanja je veliko, potreba po novih moderatorjih in profesionalizaciji pa tudi obstaja.

Pungeršič: Med svežimi vsebinami za odrasle so tudi literarni kabareti, katerih idejni vodja je v Sloveniji živeči pisatelj, režiser in gledališnik Carlos Pascual. Ti kabareti so posneti prav za spletno predvajanje.

Popovič: Raziskovanje načinov in formatov, s katerimi literatura v želji po živosti lahko vstopa na oder in pred publiko, nas zanima, odkar upravljamo domačijo. V lastni produkciji smo se najprej posvetili razvoju programov, produkcij za otroke, vseskozi pa je nekje ob strani obstajala želja po oblikovanju podobnih, hibridnih predstavitev knjig za odrasle. Konec lanskega leta smo tako z veseljem podprli pobudo Carlosa Pascuala, ki je izkazal zanimanje za raziskovanje formata literarnega kabareta. Vsaka nova smer v smislu razvoja pa zahteva čas, sredstva in je tudi igra in preizkušanje, sploh če predstave nastajajo v skromnih produkcijskih pogojih. V tem smislu je do literarnih kabaretov lahko prišlo le zaradi izjemne zagnanosti in velikega vložka avtorja Carlosa Pascuala, njegove avtorske ekipe in vseh, ki jih je povabil k sodelovanju. Želimo si, da bi bilo na področju predstavljanja literature – tudi na Vodnikovi domačiji – še veliko raziskovanj in zanimanj za iskanje novih oblik predstavljanja knjig. Te so občasno lahko tudi več kot pogovor z avtorjem oziroma avtorico na odru.

Pungeršič: Omenjene predstave so tudi dobra iztočnica za vprašanje o kombiniranju javnega in zasebnega financiranja. Prav Carlos Pascual namreč skozi lastno mehiško izkušnjo opozarja, da nas javni sistem subvencioniranja utegne tudi ustvarjalno zazibati ali omejiti ter predlaga tretjo pot. Pri “njegovih” predstavah smo tako na začetku predvajanja lahko opazili reklamo ...

Popovič: Odvisnost od zgolj enega finančnega vira ali financiranje zgolj iz javnih sredstev res ni najboljše, spremembe, ki jim botruje marsikaj, lahko delovanje organizacije hitro iztirijo, ustavijo načrte. Sami programe, ki jih pripravljamo za različne starostne skupine, financiramo s pomočjo različnih financerjev, domačih in tujih, pri tem pa največji delež prispeva Mestna občina Ljubljana, v katere lasti sta tako Vodnikova domačija kot naziv Unescovega mesta literature, ki ju upravljamo. Precejšnji kos sredstev, ki jih vlagamo v razvoj in izvedbo programov ter podporo ustvarjalcev, pa pridobimo tudi na trgu, s svojimi storitvami, produkcijami, ki gostujejo, prodajnimi sejmi in vstopninami, kar na področju literature ni ravno običajno.

Pungeršič: Ste morali svojo publiko, ki je pripravljena kakovostne vsebine plačati, vzgojiti? Prav Anja Golob je večkrat izrazila pobudo, da bi se literarne večere podprlo vsaj s simbolično vsoto. Kakšne so vaše izkušnje?

Popovič: Bolj kot navaditi publiko smo se morali opogumiti sami, da lahko produkcijsko zahtevnejše vsebine tudi v hiši literature brez zadrege ponudimo z vstopnino. S temi, naj gre za dogodke ali delavnico, krijemo del honorarjev mentorjem ali izvajalcem in ljudje se zavedajo, da vstopnin ne uvajamo zaradi udobnejšega delovanja, temveč zato, da jih sploh lahko ponudimo in ustrezno plačamo ustvarjalce; nihče se ni pritožil. V času, ko zaradi ukrepov na vrtu lahko gostimo le omejeno število gostov, pa s simboličnimi vstopninami omogočamo tudi vnaprejšnji nakup vstopnic.

Pungeršič: Zdi se sicer, da je za različne oblike predstavljanja knjižne produkcije veliko hvaležnejša otroška publika ...

Popovič: Res? Sama ne mislim tako. Otroci so zahtevna publika in na voljo jim je ogromno načinov preživljanja prostega časa, tako da vstop v branje knjig, tudi vztrajanje, ni tako enostavno. Skupno branje knjig pa lahko z nekaj triki, doma ali organizirano v javnem prostoru, postane vznemirljiva dogodivščina, in to je nekaj, kar počnemo v okviru Nedelc. Ko se ob nedeljah pred domačijo nabira gneča ali otroci na Nedelce povabijo prijatelje, da bi ob knjigah skupaj praznovali rojstni dan, in ko Otroški knjižni festival napolni hišo, vemo, da nekaj delamo prav.

Pungeršič: Otrokom vsekakor namenjate veliko pozornosti, od Otroškega knjižnega festivala, delavnic, do Nedelc, ki jih omenjate in v zadnjem času delujejo tudi prek spleta ter v okviru katerih najrazličnejši ustvarjalci na svojske načine podajajo zgodbe. Hkrati k pripovedovanju, ustvarjanju lastnih zgodb spodbujate tudi otroke. V karantenskem letu ste dvakrat razpisali natečaj za otroške zgodbe, ki jih arhivirate v spletnem Pravljičnem studiu ... Se v tem smislu vidite tudi kot "korektor" šole? Kako sicer sodelujete s šolami?

Popovič: V okviru šolskega sistema delujejo nekateri izjemni mentorji in mentorice, ki znajo otroke dobro motivirati za branje knjig, razpravljanje o njih in pisanje, veliko otrok pa nima te podpore. Obvezna domača branja in najbolj običajne predstavitve prebranega pred razredom niso zadostna motivacija za razvoj bralcev, doma tudi nimajo vsi otroci enakih in dobrih pogojev, zato je vsebine, s katerimi skušamo otroke navduševati za branje knjig, smiselno razvijati in ponujati, tako družinam kot šolskim in vrtčevskim skupinam, ki nas pogosto obiskujejo.

Poleg Nedelc in Otroškega literarnega festivala, ki zadnjo soboto pred počitnicami vsako leto vabi s celodnevним programom ter sejmom otroških

knjig za dolga poletna počitniška branja, razvijamo tudi enostavna orodja, ob katerih lahko skupina – recimo šolskih otrok – živahno razpravlja ali samostojno vstopa v svet literature. Otroški knjižni zemljevid je bil prvo takšno orodje, ki smo ga oblikovali, kasneje smo galerijo za mesec dni spremenili v Pesmovadnico, prostor, v katerem smo pripravili zanimive in enostavne koticke, ki so otroke na raznolike načine pritegnili v branje ali pisanje poezije.

Špela Frlic, ki se tudi strokovno ukvarja s pripovedovanjem, ve, da so otroci lahko odlični pripovedovalci, pri tem pa jih z določenimi metodologijami in orodji lahko spodbudimo, podpremo. To razvija in nudi v okviru Pravljičnega studia, dolgoročnega projekta, ki pri otrocih med igro v domišljenem okolju spodbuja tudi razumevanje pripovedne strukture, bogatenje besednega zaklada ter razvijanje notranje imaginacije, vse to pa je pomembno tudi pri razvoju samostojnih in kasneje vseživljenjskih bralcev in bralk. V okviru Pravljičnega studia zbira tudi posnetke pripovedovanj zgodb otrok, ki so na spletu objavljeni skupaj z ilustracijami slovenskih ilustratorjev in ilustratork.

Pravljični studio, ki za zdaj nima stalnega prostora (tega na domačiji za vse dejavnosti zmanjkuje), bo junija za dober mesec spet zaživel v galeriji Vodnikove domačije, kamor po vnaprejšnjih prijavah vabimo skupine šolskih in vrtčevskih otrok ter družine. Do jeseni pa bomo s pomočjo podpore, ki jo je projekt prejel prek razpisa Spodbujanje kreativnih kulturnih industrij, razvili ter šolam in vrtcem skupaj s pedagoškim materialom in izdelano metodologijo ponudili štiri pripovedovalska orodja za delo z otroki.

Pungeršič: Trenutno je še aktualen literarni natečaj za osnovnošolce, ki ste ga razpisali v sodelovanju s Petrom Svetino, prav z njim je v začetku leta potekala ustvarjalna delavnica pisanja poezije za otroke. Slovenci in Slovenke sicer veljamo za narod pesnikov in pesnic, kar praktično pomeni, da se zelo hitro lotimo pisanja poezije. Veliko manj pa poezijo beremo. Kako vi vidite to razmerje in kakšen je bil odziv na delavnico?

Popovič: Literarne natečaje za osnovnošolce že vsa leta pripravljamo v okviru Otroškega knjižnega festivala, letos skupaj s pisateljem in pesnikom Petrom Svetino. Malo za to, da bi učence spodbudili k pisanju, malo pa tudi, da bi jih ob tem spodbudili k naklonjenemu opazovanju sveta. Osrednja tema natečaja so letos čudaki, obstranci, neprilagojenci, klošarji, vandrovci, potepuhi, avtajserji ... Oni in one.

Peter Svetina je izjemno dober pesnik in ob tem tudi mentor, ni pa takšnih veliko in z velikim veseljem jih povabimo ter z vsem, s čimer lahko, podpremo pri pripravi in izvedbi delavnic. Kot hiša pisanja, pa tudi zaradi pomanjkanja univerzitetnih programov in načrtnega mentorskega podpiranja pisanja v okviru izobraževalnega sistema, skušamo skupaj z dobrimi mentorji delavnice ponuditi vsako leto. Na delavnicah se seveda tudi veliko bere poezijo, to je prag za vstop v pisanje, in na vseh delavnicah pisanja poezije, te je na domačiji vodila tudi Anja Golob, to poudarjamo in spodbujamo.

Za vse, ki pišejo, je smiselno, ključno, da tudi veliko berejo, obratno pa ne velja, kljub temu da na določeni točki življenja marsikdo napiše kakšno pesem.

Pungeršič: Pod vašo streho skrbite tudi za zapuščino Valentina Vodnika. Na podlagi lastnih izkušenj z bolj ali manj dolgočasnimi obiski domačij književnikov v otroštvu ste se odločili za čim bolj privlačno posredovanje njegovega dela in življenja. Seveda pri tem sodelujete tako z umetniki, Andrej Rozman Roza je pripravil odlično predstavo, kot tudi s strokovnjaki z ZRC SAZU, Mestnega muzeja, NUK ipd. Kakšen je bil njihov posluš za takšen komunikativen pristop? In kakšni so odzivi obiskovalk in obiskovalcev?

Popovič: Strokovna podlaga je osnova, ključ do priprave dobrih vsebin, in na področju Vodnikove dediščine smo že od začetka vedeli, da potrebujemo pomoč. Že v času snovanja in prijave na razpis za upravljanje domačije smo k sodelovanju povabili Marijana Dovića in Luko Vidmarja z Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede pri ZRC SAZU ter Janeza Polajnarja iz MGMLJ; vsi so se na povabilo z veseljem odzvali in prispevali ogromno izhodiščnih vsebin in materialov ter uredniške pomoči; vse to je bila osnova za prenovu spominske sobe, pripravo vodstev in pedagoških materialov. Skupaj z Luko Vidmarjem smo nato zasnovali še kolesarsko vodstvo po Vodnikovi Ljubljani, na katero bomo vabili tudi letos poleti. Tudi Marijan Rupert iz rokopisne zbirke NUK vedno, ko ga s kakšno prošnjo pocukamo za rokav, ljubeznivo pomaga, izjemna so njegova vodstva po rokopisnih zbirkah; letos smo, skupaj z Andrejo Legan, raziskovalko na ZRC SAZU, pripravili video vsebine, ki predstavljajo Vodnika kot pomembnega jezikoslovca. Andrej Rozman Roza je tudi z veseljem privolil in sprejel nelahko nalogo – na oder postaviti zgodovinsko osebnost. Raziskovalcem, ki se ukvarjajo z življenjem in delom Valentina Vodnika, veliko pomeni, da Vodnikova domačija skrbno širi zavedanje o pomenu in

doprinosu Vodnikovega dela na številnih področjih, na katerih je deloval, in da lahko skupaj pripravljamo programe, ki pritegnejo številne javnosti, ne zgolj strokovno.

Pungeršič: Lepo ste orisali, kako se na domačiji ustvarjalci in njihove zamisli medsebojno oplajajo, povezujejo, nadgrajujejo. Predvidevam, da se podobni vzajemni učinki dogajajo tudi pri občinstvu? Na kakšne vrste dogodkov pa je najtežje oziroma najlažje pritegniti publiko?

Popovič: Obstajajo določene publike, ki jih nikakor ne moreš doseči le s tem, da zanje pripraviš vsebine in jih povabiš po svojih uveljavljenih kanalih. Na primer mladina. Ko je urednica mladinske literature pri Mladinski knjigi Alenka Veler pred leti v Šiško prišla z idejo, da bi skupaj oblikovali literarni festival za mlade, nam je hitro postalo jasno, da je to nemogoča, nesmiselna naloga, lahko pa mlade povabimo, jim ponudimo prostor, opremo, svoje izkušnje in znanja ter jih spodbudimo, da ustvarijo svoj literarni festival. Kmalu sta se projektu pridružila Nika Kovač, ki je postala glavna mentorica in povezovalka festivala in mladih, in Aljoša Harlamov, ki je s svojim znanjem, izkušnjami in zanimanji tudi nepogrešljiv festivalski mentor; vsako leto skupina mladih pripravlja in izvaja program. Tako je nastal Itn., festival angažiranega pisanja. Letos priprave potekajo prek spleta, veliko ljudi se je javilo za sodelovanje, tudi manj mladih, in se pridružilo ekipi festivala. Ta letos sestankuje in program pripravlja v več sekcijah – teorija, literatura in aktivizem – in na vseh treh področjih pripravljajo dogodke, ki se bodo zvrstili že maja in junija, strnili pa se bodo s festivalskim dnevom konec avgusta.

Pungeršič: O poraznem stanju bralne kulture pri odraslih se zadnje čase veliko piše, govori. Vaše vsebine res merijo na že prepričane (bralce in bralke), koliko in kako pa razmišljate o tisti še nenagovorjeni množici? Krasen projekt se mi zdi na primer glasno branje za starejše ...

Popovič: Starejši so publika, ki sicer zahaja tudi na druge dogodke, glasno branje za starejše, ki je namenjeno prav njim in je pomembna oblika povezovanja in druženja, pa pri nas obstaja le zato, ker obstaja izjemna Lada Zei, ki veliko bere in ve o literaturi, starejše pa ne le navdušuje za branje knjig in glasno branje, ki je tudi pomembno, temveč tudi za aktivno sodelovanje in uporabo tehnologij. V času korone je tudi osemdesetletnica pripravila do tega, da so si kupile pametne telefone, ki jih znajo zdaj uporabljati za

pisanje in odgovarjanje na mejle ter dvakrat mesečno priklop na glasno branje. Tako malo je potrebno, pa tako veliko. Pravi, dobri, srčni in povezovalni ljudje. Taka je Lada Zei in takšni krožki bi lahko ustvarili mrežo po Sloveniji. Starejši imajo veliko časa in skupno branje je sijajna ideja za druženje in ohranjanje miselne kondicije.

K branju – tako bralce kot tiste, ki stika z branjem knjig nimajo – že več kot petnajst let uspešno vabi Knjižnica pod krošnjami, h kateri otroci letijo s takšnim veseljem kot k sosednjemu toboganu, kar je veličasten uspeh, in z njimi tudi starši, ki včasih sredi sprehoda povsem nenačrtovano obsejijo s knjigo. Obiskujejo jo seveda tudi številni mladi in starejši, s svojimi enotami po manjših krajih pa Knjižnica pod krošnjami branje in literarne ustvarjalce pripelje tudi v okolja, kjer literaturi posvečajo manj pozornosti.

Pungeršič: Kovidno obdobje se bo slej ko prej izteklo in življenje (v živo) se bo vrnilo tudi na Vodnikovo domačijo. Kako vidite prihodnost v smislu ponujanja vsebin tudi po spletnih kanalih? Seveda si vsi želimo živih srečevanj, a hkrati smo se navadili, da si lahko pogovore, dogodke, predstave ogledamo kadar koli prek spleta ...

Popovič: Ljudje smo družabna bitja in Vodnikova domačija je v osnovi prostor srečevanj in druženj, s knjigami, ob knjigah. Tako da srečali se bomo prav kmalu, ob poletnem odru na dvorišču domačije, kjer bomo, verjamemo, tudi letos gostili številne dobre knjige in sogovornike, koncerte, razstave, delavnice. Vsega dogajanja zagotovo ne bomo mogli video beležiti in deliti, veliko pa. V tem obdobju smo spoznali, da je to pomembno, in trudili se bomo, da bomo živo dogajanje čim večkrat neposredno prenašali in pozneje na ogled ponudili na spletni strani, ki bo jeseni, ko bo končno zaživela, ponujala tako napovednik kot arhiviranje vsebin, ki jih pripravljamo.

Ali se bo kovidno obdobje izteklo ali se bomo nanj le počasi navadili, se prilagodili, pa bomo videli. Svet je ogromen, številni ukrepi, s katerimi skušamo virus ustaviti, pa so omejeni, tudi na njegove razvitejše kose.

No, na številne vidike se zagotovo nočemo navaditi in se ne bomo. Kaj vse ta ne več tako novi svet prinaša in jemlje, na različnih koncih sveta, pa bomo boljše razumeli, ko bomo to z distance enkrat tudi gledali, o tem poslušali in brali.